

Interview

Guy Janssens over de geschiedenis van het onderwijs van het Nederlands in Wallonië

NATALIE HULSEN

Guy Janssens is sinds 1993 professor Nederlandse taalkunde aan de Universiteit van Luik. Vooral de geschiedenis van het Nederlands en de hedendaagse geografische en sociale variatie behoren tot zijn vakgebied. De laatste jaren verdiept hij zich in de geschiedenis van het onderwijs van het Nederlands in Wallonië. Een boeiende en rijke geschiedenis, waarin één man centraal staat: Willem I. Hij voerde het Nederlands systematisch in op talrijke scholen in Wallonië. Samen met twee collega-neerlandici schreef Guy Janssens er een lijvig boek over, dat in het najaar verschijnt: Het onderwijs van het Nederlands in de Waalse provincies en Luxemburg onder koning Willem I (1814-1830). Over Taal had een gesprek met hem over dat boek en over het onderwijs in Wallonië.

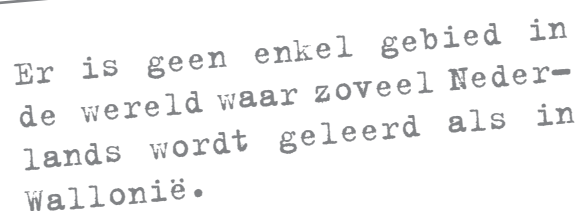
Wie was Willem I en wat heeft hij precies betekend voor het Nederlands in Wallonië?

Dankzij hem is het Nederlands hier op een georganiseerde manier in het onderwijs ingevoerd, zowel op lagere scholen als op middelbare scholen en op de Luikse universiteit. Hij had daar natuurlijk zijn bedoelingen mee. Hij wilde dat iedereen in zijn rijk één en dezelfde taal zou gebruiken, om zo een hechte natie te creëren. Hij is erin geslaagd om het Nederlands in te voeren als leervak, en op sommige scholen ook als onderwijstaal. Zo waren er in zijn tijd in grote steden zoals Namen,

Luik en Mons al lagere scholen waar volledig in het Nederlands werd onderwezen. In de Waalse athenea en colleges stonden de vakken Nederlands en Frans toen op dezelfde hoogte.

Toch zag slechts een kleine minderheid van de Waalse bevolking het belang van het Nederlands als nationale taal in. Het Frans had zeker toen een veel groter prestige dan het nu nog heeft. Bovendien had Willems regering er weinig aan gedaan om het Nederlands voor het voetlicht te brengen, om bijvoorbeeld te laten zien dat het ook een rijke literatuur en een lange geschiedenis heeft.

Ondanks dat feit hebben de leraren in die tijd toch heel veel voor het Nederlands gedaan. Zo waren ze erg inventief op didactisch gebied, en zochten ze naar verschillende onderwijsmethoden, die ze dan uittestten. Die periode was voor het onderwijs van het Nederlands eigenlijk een soort van didactisch proeflaboratorium.

Er is geen enkel gebied in de wereld waar zoveel Nederlands wordt geleerd als in Wallonië.

Hoe is het onderwijs van het Nederlands tegenwoordig in Wallonië georganiseerd?

Eigenlijk moet je zeggen: het onderwijs van het Nederlands van de Franstalige gemeenschap in Wallonië. Op de lagere school is Nederlands niet verplicht, maar er zijn heel veel scholen die het vanaf de vijfde of de zesde klas als vak aanbieden, omdat ze weten dat de ouders ernaar vragen. Op de middelbare school is de algemene regel als volgt: de leerling is verplicht om in de eerste twee jaar één vreemde taal te kiezen. Daarin zal hij zes jaar lang gedurende vier uur per week onderricht hebben. In het derde jaar kan hij een tweede vreemde taal kiezen, ook voor vier uur per week. In het vijfde jaar kan hij eventueel een derde vreemde taal kiezen. In het officieel secundair onderwijs kiezen de leerlingen het Engels of het Nederlands als eerste vreemde taal. De laatste jaren valt de keuze steeds meer op het Nederlands.

Hoe verklaart u dat?

Walen zijn heel erg geïnteresseerd in wat er in Vlaanderen gebeurt. Ze beseffen heel goed dat het daar economisch veel beter gaat en dat ze met dat Nederlands in België op professioneel vlak veel meer mogelijkheden hebben. Hun motivatie om de taal te leren is dus economisch en instrumenteel geïnspireerd en niet cultureel. Ze

leren geen Nederlands omdat ze het een mooie of een rijke taal vinden, omdat ze graag liedjes in het Nederlands horen of zo.

Wij merken wel dat sommige studenten in de loop van hun studie Germaanse talen cultureel gemotiveerd raken, omdat ze allerlei dingen uit de Nederlandstalige culturele wereld ontdekken. Het is dus niet onmogelijk voor Franstaligen om cultureel voor het Nederlands gemotiveerd te raken. Je moet ze alleen laten zien wat die Nederlandstalige cultuur te bieden heeft.

Maar wat nog belangrijker is op het vlak van het onderwijs in de Franstalige gemeenschap is de invoering van het immersieonderwijs een tiental jaren geleden.

Immersieonderwijs?

Kleuterscholen kunnen steun van de overheid krijgen als ze immersieklassen in vreemde talen organiseren. Kleuters tussen 5 en 6 jaar krijgen er les in het Nederlands (of Engels), en hebben veel activiteiten in de vreemde taal. Dat immersieprogramma wordt dan voortgezet op de lagere school en nu ook op de middelbare school. De regering van de Franstalige gemeenschap is daar terecht heel trots op, maar die onderwijsvorm bestond tweehonderd jaar geleden, ten tijde van Willem I, al, maar dat weet niemand meer. In dat immersiesysteem zijn er scholen die bijna alle lessen in de vreemde taal aanbieden – maar dat gebeurt steeds minder – en scholen die een geringer gedeelte van de lessen in de vreemde taal geven. Naarmate ze vorderen, wordt het aantal lessen in de vreemde taal kleiner en het aandeel in de moedertaal groter. Men heeft namelijk gemerkt dat kinderen die bijvoorbeeld een aantal jaren in die vreemde taal les hadden gekregen toch minder goed hun moedertaal beheersten. Dit succesvolle systeem wordt nu voortgezet in het middelbaar onderwijs. Daar beperkt het aandeel in de vreemde taal zich meestal tot 3 à 4 lessen, bijvoorbeeld aardrijkskunde of geschiedenis in de vreemde taal.

Ik heb ooit immersielessen bijgewoond in een kleuterklas, en als je die kinderen hoort spreken, dan merk je dat hun beheersing van het Nederlands perfect is. Maar daarna krijgen ze ook lessen in het

Frans, en verzwakt de kwaliteit van het Nederlands toch een beetje. Toch is hun beheersing van het Nederlands veel beter dan van kinderen die vroeger gewoon via een klassieke les Nederlands leerden. Ik ben dus heel benieuwd naar hoe de eerstejaars die uit dat immersiesysteem komen het aan onze universiteit zullen doen.

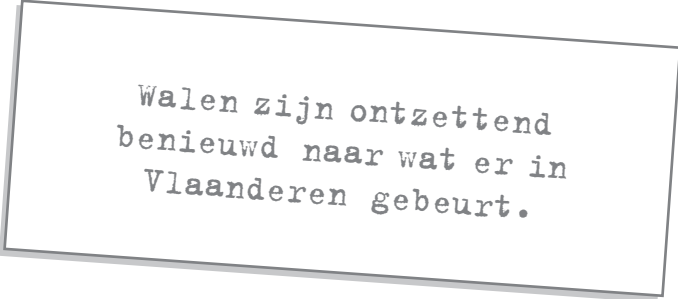
Wat vindt u van de veelgehoorde stelling dat Walen het Nederlands niet goed beheersen of toch geen moeite doen om Nederlands te leren?

Tot vijftien jaar geleden klopte dat cliché in die zin dat de Walen er toen zo van overtuigd waren dat je met het Frans overal terecht kon, omdat de wereld in de belangrijke domeinen toch nog steeds in het Frans functioneerde. Ze leerden een vreemde taal omdat het op school verplicht was, maar ze waren niet gemotiveerd. Ondertussen is de wereld heel erg veranderd, en Franstaligen in Wallonië merken heel duidelijk dat ze met Frans alleen niet ver geraken en dat je ook als Franstalige vreemde talen moet leren. De Walen zijn ervan overtuigd dat ze vreemde talen moeten leren, en daarbij is het Nederlands aan het Engels gewaagd.

Verder zijn er in de wereld 44 landen waar Nederlands wordt geleerd – buiten Nederland en Vlaanderen – en ik reken Wallonië tot 1 van die 44. Er is geen enkel gebied in de wereld waar zoveel Nederlands wordt geleerd als in Wallonië, en dat is al heel lang zo. Hier heb je Nederlands op de lagere school, op de middelbare school, op alle universiteiten, en op veel hogescholen. Er zijn bovendien heel veel avondlessen of privélessen Nederlands.

Daarom vind ik het een beetje oneerlijk dat iemand als voormalig minister-president Leterme zegt dat Franstaligen of Walen ‘intellectueel niet in staat zijn om Nederlands te leren’ (*uitspraak in de Franse krant Libération in augustus 2006*). Ten eerste is dat onjuist, en ten tweede vind ik het onfatsoenlijk dat je zo’n onjuiste uitspraak doet en tegelijkertijd als regering vrijwel niets onderneemt om het Nederlands in Wallonië op een sympathieke manier te promoten. Als je vindt dat iemand iets niet kan of wil, moet je hem helpen of proberen te overtuigen. Nu hoeft je de Walen er niet

meer van te overtuigen dat ze Nederlands moeten leren, maar je moet wel duidelijk maken dat het Nederlands ook cultureel interessant is. Dat kan bijvoorbeeld door verenigingen te subsidiëren die Vlaamse auteurs laten voorlezen uit hun werk, eventueel met een vertaling.

Walen zijn ontzettend
benieuwd naar wat er in
Vlaanderen gebeurt.

Welke norm hanteert u in uw colleges? Het Nederlands uit Nederland of uit Vlaanderen?

Ik breng mijn studenten in contact met de twee normen, en ik wijs hen op de verschillen. Wat ik natuurlijk niet accepteer is Verkavelingsvlaams, maar wel het Vlaamse Standaardnederlands. Ze moeten wel weten wat typisch Hollandse of Vlaamse taalverschijnselen zijn. Ze leren bijvoorbeeld dat de doorbreking van de werkwordelijke eindgroep in Nederland veel minder voorkomt dan in Vlaanderen. Ik reken zo’n doorbreking niet als fout aan, zolang ze maar weten dat het typisch is voor Vlaanderen. Maar het taalgebruik moet niet dialectisch of regiolectisch worden.

Voor de studenten is het een probleem om te beseffen dat je een vreemde taal leert waarvoor twee normen bestaan. Ik raad hen aan als ze naar Vlaanderen gaan te formuleren zoals het in Vlaanderen gebeurt, en als ze naar Nederland gaan zoals het in Nederland gebeurt. Zo worden ze zo goed mogelijk geaccepteerd en bereiken ze het beste effect. Maar vaak hebben ze liever één duidelijke regel. Misschien moet je daar op de middelbare school aan toegeven, maar niet op de universiteit. Het is gewoon een realiteit dat er twee soorten Nederlands zijn, die voor 95 procent hetzelfde zijn, maar toch een aantal opvallende verschillen vertonen, en die op die twee gebieden zelfstandig functioneren en gewaardeerd worden. Als vreemdetaalleerder moet je dat weten, er respect voor hebben en er gebruik van maken.